

Gramatik N.V.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF EDUCATORS' ENVIRONMENTAL COMPETENCE FORMATION
IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

It is underlined that environmental education should become a means of forming a responsible attitude to the environment. The author of the article highlights that preschool environmental education is designed to set the foundation of ecological culture. Thus, the main role in fulfillment of preschool educators' ecological education contains the formation of bases of ecological culture, holistic worldview as they are components of children's intellectual sphere. It is noted that the need for formation of educators' ecological competence of preschool educational institutions is one of the current challenges. Environmental competence of preschool educators is a complex personal development, which requires a conscious pedagogical influence on its formation.

The mechanism of ecological competence formation is a quite complicated and lengthy process which involves increased attention to finding the most effective forms and methods of teaching and determination of pedagogical conditions of students' ecological education.

The implementation of educational conditions in the training of future teachers, as a component of the educational process is an important step towards the formation of environmentally competent person.

The most favorable, in our view, teaching conditions for the development and formation of ecological competence of future preschool teachers are: selection of appropriate forms, methods, techniques and tools of environmental training and education; providing interdisciplinary and integrating environmental and pedagogical knowledge and their assessment; use of information, context and interactive teaching technologies.

Keywords: ecological education, ecological competence, pedagogical conditions, environmental and educational activities.

УДК 378.147:81'246.2

Дакаленко О. В., Коваленко Н. Л.*

**АКТУАЛІЗАЦІЯ БІЛІНГВАЛЬНОГО (АНГЛО-НІМЕЦЬКОГО)
АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНИХ ТЕКСТІВ
СТУДЕНТАМИ-СПОРТСМЕНАМИ**

У статті розглядається розроблення методики навчання читання іноземними мовами (англійською та німецькою) вузькоспеціалізованих спортивних текстів як одного з суттєвих стимулів до оволодіння майбутнім фахом на міжнародному рівні. Автори стверджують, що паралельне читання є основною ланкою розуміння лексичних і граматичних структур англійської та німецької мов, які мають бути повною мірою віддзеркалені в уяві студента як передумова можливості подвійного та окремого сприйняття «германського контексту» цих мов в академічному процесі вищої спортивної спрямованості в умовах психолого-педагогічної адаптації студентів-спортсменів до навчального процесу.

Ключові слова: методика, навчання, читання, текст-тема, аналітика, актуалізація, адаптація, германський контекст.

Сьогодні в Україні на першу сходинку в підготовці майбутніх фахівців ставиться питання про інтенсифікацію та актуалізацію вивчення іноземних мов, головним чином близького зарубіжжя. І, на нашу думку, такими мовами є германські – англійська та німецька.

З точки зору паралельно залученого виду вивчення мов, актуальним є підхід до вузькоспеціалізованої сфери, у нашому випадку – обох мов, тобто не лише запам'ятовування окремих слів і виразів, а й поточний аналіз текстів спортивного напрямку з логічного й емоційно-сислового боку. Тобто зараз акцентується

© Дакаленко О. В., Коваленко Н. Л.

на орієнтуванні процесу навчання на особистість студента-спортсмена, на усвідомлення необхідності засвоєння нового досвіду, розвиток пізнавальних та особистісних потенціалів і, разом з тим, активне використання змістової складової, що зараз можна побачити в сучасних технологіях навчання, які використовуються та розробляються.

Ми схилиємося до думки, що саме білінгвальне (англо-німецьке) аналітичне читання і є тим «вікном», крізь яке студент-спортсмен спроможний зазирнути в «відмінність-однаковість» іншомовного мислення, духовності та скорегувати власні емоції у практиці спорту, поглибити свій інтелект і вибрати етичне спрямування та суттєве рішення у складній життєвій ситуації, покращити свій спортивний світогляд. Як колись справедливо відзначив відомий соціолог у спортивній галузі проф. В. Бугуйчук, «...спорт здатен суттєво полегшити встановлення контактів між різними націями та народами. Він володіє безмежними комунікативними можливостями» [2].

На сучасному етапі різних підходів до методик навчання читання іноземними мовами вузькоспеціалізованих текстів низка фахівців з цього питання [1; 6; 7; 9] вважає, що читання є найважливішим умінням і засобом задоволення культурних потреб студента-спортсмена, і насамперед є стимулом для оволодіння майбутнім фахом, його глобальними цілями та інтересами, оскільки існує перспектива, а інколи й необхідність певної інтеграції тих, хто навчається у спортивних вишах, у міжнародний спортивно-освітницький простір, для майбутньої професійної діяльності в ситуаціях міжкультурної взаємодії.

Нагадаємо, що саме читання як вид мовленнєвої діяльності і як об'єкт навчання та контролю на різних етапах оволодіння іноземними мовами загалом і є тим специфічним аналітичним базисом для граматики-корегувального, осмисленого в подальшому вільного поточного мовлення. Відомим є той факт, що аналітичне читання – це вкрай вагомий рецептивний вид мовної/мовленнєвої діяльності, мета якого полягає в досить «тонкому» виділенні та осмисленні інформації, яка міститься у професійно спрямованому контексті текстового змісту [4]. Як процес (і це є основою), аналітичне читання складається з підходу до техніки читання та розуміння прочитаного. Залежно від мети читання та певних тренінг-прийомів, які має використовувати читач-спортсмен, можна висунути деякі найважливіші види читання, а саме: оглядове, вивчальне, пошукове та критико-аналітичне. Ми у свою чергу, виходячи з позиції білінгвального «концепт-читання» англійською та німецькою мовами виділяємо такі суттєві позиції:

1. Оглядово-вивчальне читання. Це читання з розумінням основного змісту та виділенням повної інформації, з установкою на повне та чітке розуміння всіх основних і другорядних фактів, які містяться в тексті, їхнє осмислення та запам'ятовування.

2. Критико-аналітичне читання. Це читання з аналітичним і критичним оцінюванням, читання для усвідомлення критичного аналізу, з установкою на оцінку прочитаного; воно побудоване на цілком осмисленому розумінні тексту, інтегрує різні види читання (напр., екстенсивне, інтенсивне та пошукове) та передбачає двомовний (англо-німецький) високий рівень уміння аналізувати зміст тексту.

Ми вважаємо за потрібне висунути думку, що ці дві тези-концепти читання і є тією ґрунтовною ланкою сприйняття лексичних і граматичних структур обох мов, які мають віддзеркалюватися в уяві студента-спортсмена як прототипи підходів до подвійного й окремого сприйняття цих мов з боку аналітики та актуалізації входження в непростий академічний процес спортивно-педагогічного вишу [3].

Додамо, що такого роду аналітико-білінгвальне читання є метою та засобом навчання широкого контингенту студентів-спортсменів, з відсиланням до їхніх неоднакових (але психологічно схожих) спортивних спеціальностей (бокс, боротьба, футбол, баскетбол, плавання, веслування тощо). Ми впевнені, що більш ніж актуально в навчальному процесі, особливо в експериментальній білінгвальній проекції, чітко

розрізнявати та аналізувати функції читання, оскільки вони мають визначити методичну цілісність усієї практико-поточної та подальшої самостійної роботи [5].

Мета нашої статті – висвітлити проблему білінгвальних (англо-німецьких) підходів до читання професійно спрямованих текстів студентами-спортсменами та з'ясувати, як вони (студенти – О.Д., Н.К.) психологічно спроможні аналізувати «германський контекст» (відмінності та схожості) й адаптуватися до подальшого мовлення-говоріння однією з вищезазначених мов.

Особливості аналітичного читання тематично-професійних текстів, текстів-тем як суто специфічного нашарування ментально-мовленнєвої діяльності роблять його досить ефективним засобом навчання, особливо у спортивно-педагогічних вишах. На нашу думку, проектно-ментальна діяльність, яка супроводжує процес (аналітичного) читання, забезпечує запам'ятовування мовних одиниць. Відомо, що завдяки читанню словниковий запас студента-спортсмена має розширюватися.

Відомий дослідник-методист С. Фоломкина справедливо зазначає, що «метою читання є розуміння смислових зв'язків розуміння мовленнєвого твору, який представлено в письмовому вигляді, інакше кажучи – вилучення інформації, яка міститься в письмовому тексті» [8].

У нашому випадку, як своєрідний прогрес-мотивація, перше місце займає паралельно-аналітичний вид читання англійською та німецькою мовою тексту-теми (для студентів I, II-го курсів спортивних вишів) як сходинка до основного виду мовленнєвої діяльності – конверзації, діалогізування та адаптованого говоріння.

В експерименті ми зупинилися на стандартному тексті-темі «Our Training / Unser Training» та розділили його на три змістово-вербальні блоки:

Блок I

Our Training	Unser Training
<p>We study at the (...) Physical Culture Institute. The students of our Institute (University) train in different places: gymnasts in the gymnasium, basketball, volleyball players – on the indoor and outdoor sports grounds or in sports halls, tennis players – on the tennis courts, track-and-field athletes usually train at the stadiums, in sports halls or in the sports grounds and manages. Boxer practice in the boxing-halls, footballers – at the stadiums, fencer – in the fencing halls, cyclists – on the highway or cycling tracks and swimmers naturally train in the swimming-pools.</p>	<p>Wir studieren an der (...) Hochschule für Körperkultur (Universität). Die Studenten trainieren an verschiedenen Stellen: die Turner – in den gymnastischen Sälen, die Tennisspieler – auf den Tennisplätzen, die Basketball – und Volleyballspieler auf Innen – und Außenplätzen oder in den Sporthallen, die Leichtathleten werden gewöhnlich im Stadion, in den Sporthallen oder auf den Sportplätzen und in den Manegen trainiert. Die Boxer üben sich in den Boxensälen, die Fußballspieler – im Stadion, die Fechter – in den Fechtensälen, die Radfahrer – auf der Chaussee oder den Radspuren und die Schwimmer werden natürlich in den Schwimmbecken trainiert.</p>

Перший блок (блок I) наочно показує, на перший погляд, контекстуальну адекватність, місткість, паралельність і свідчить про те, що студент-спортсмен мусить пройти через такі три етапи, як читання про себе (внутрішнє читання), читання вголос (зовнішнє читання) та білінгвально-аналітичний добір лексики (тобто миттєве поєднання або розподіл слів за графічною шкалою відображення в обох мовах, або їхнє зіставлення). Співвідношення цих етапів має варіюватися залежно від певного ступеня навчання. Ми вважаємо, що внутрішнє читання є проміжною ланкою між лексико-граматичним оцінюванням текстового матеріалу та підходом до засвоєння усного мовного матеріалу й розвитку мовлення. Лексична парадигма вузькоспеціалізованих англійських і німецьких текстів схожа інколи з фонічного боку (students, die Studenten; train, trainieren), а інколи – з пасивно-динамічної позиції (напр.: werden ... trainiert).

Студенти мають закріпити лексичний базис за допомогою візуального оцінювання морфеми (напр.: gymnasts – die Turner; basketball, volleyball players – die Basketball – und Volleyballspieler; on the indoor and outdoor grounds or in sports halls – auf Innen – und Außenplätzen oder in den Sporthallen etc.). Завдяки цьому виду читання структура запам'ятовування мовно-граматичного матеріалу, чітке збереження та відтворення його в пам'яті суттєво поліпшиться. Однак як вступ до подальшого (можливо, й комбінованого) читання є читання вголос. Воно здатне підвищити ефективність навчального процесу та покращити не тільки вимову, а й додати «колоритності» сприйняттю подальшого матеріалу та прискорити розмовний темп усного мовлення або викликати у студента-спортсмена «спортивний» інтерес до актуалізованого лексичного матеріалу тощо.

Блок II

Our Training	Unser Training
Some students train every day and some students train three times a week. As a rule each training lasts about three hours after which the students take a warm shower. Every training begins with a warming-up period which last about 20 minutes. It consists of slow running, fast running and special exercises.	Einige Studenten trainieren jeden Tag, einige dreimal in der Woche. In der Regel dauert jedes Training, ungefähr, drei Stunden, nach dem die Studenten unter kalte Dusche gehen (die kalte Dusche nehmen). Jedes Training fängt mit der Erwärmungsperiode an, die 20 Minuten dauert. Diese (Periode) besteht aus dem langen und schnellem Lauf und dem speziellen Übungen.

Другий блок (блок II) є наступною контекстуальною «композиційною» ланкою, коли студент-спортсмен виробив самовмотивованість у рамках головних мотивів: 1) мовного самоствердження у прагненні представити себе та отримати позитивну оцінку студентів-колег і викладача; 2) мовного саморозвитку для самовдосконалення, коли білінгвальний підхід у вивченні іноземних мов є засобом для духовного збагачення та загального розвитку сучасної молоді особистості. У цьому блоці ми зустрічаємо мовленнєві вирази (напр.: «three times a week – dreimal in der Woche»), спостерігаємо їхнє деяке аналітичне розходження, але змістовне поєднання: англійською («...after which the students take a warm shower») та німецькою («...nach dem die Studenten unter die Dusche gehen (die kalte Dusche nehmen)», зіставлення лексики (напр.: warming-up period – die Erwärmungsperiode) або загальну паралелізацію (напр.: it consists of slow running, fast running und special exercises – diese (Periode) besteht aus dem langsamen und schnellem Lauf und speziellen Übungen).

З цього приводу до розвитку мотивації можна віднести такі положення: визначення цілей розвитку мотивації студентів до білінгвального англо-німецького читання з більш аналітичним підходом, формування пізнавально-інтелектуальної потреби до паралельно-оцінювального вивчення, формування потреби висувати внутрішню мету на ґрунті обраного мотиву (див вище). Окрім того, для більш цілеспрямованого й успішного процесу формування професійної готовності засобами мотивації необхідно створити такі умови та мовні ситуації, коли цілі мають бути сформовані та реалізовані з урахуванням попереднього позитивного досвіду читання-мовлення, індивідуальних здібностей та особистісних прагнень кожного студента-спортсмена.

Отже, слід сформулювати позитивне ставлення студентів до навчального процесу. У блоці III ми бачимо заключну частину тексту-теми як уже остаточно укладений емоційно-кульмінаційний комплекс:

Блок III

Our Training	Unser Training
<p>The warm up of the body is very important. It helps to prevent muscles. The correct warm-up not only decreases a number of injuries, it also prevents strains and muscles tears. We train according to the trainer's instructions. The coach pays great attention to mastering technique, tactics and the main elements of this or that kind of sport. We perform different exercise and get ready for contests. The aim of our training is to perfect our sporting skill.</p>	<p>Das Körpererwärmen ist sehr wichtig. Sie hilft die Muskelausdehnung zu verhindern. Eine korrekte Erwärmung vermindert nicht nur die Beschädigungszahl sondern auch verhindert das Denken der Muskeln und Sehnen. Wir werden laut den Instruktionen des Trainers trainiert. Der Trainer schenkt der Vervollkommnung der Technik und Mehrheit der Elemente einer oder anderer Sportart die große Aufmerksamkeit. Wir erfüllen verschiedene (Sport)Übungen und bereiten uns auf die Wettkämpfe vor. Das Ziel unseres Sporttraining ist unsere sportliche Meisterschaft und Fertigkeiten vervollkommen zu können.</p>

Заключна фаза читання тексту-теми, якщо звернути увагу на аналіз попередніх двох «блоків», свідчить про те, що студент-спортсмен уже звик до лексичного масиву обох мов; він може їх контекстуально порівняти, звернути увагу на граматичні паралелі або розбіжності в обох мовах та відчутти образне «занурення» у «мовленнєве» читання. Це зумовлено тим, що є відображення у тексті особистісного підходу, тобто особистісних займенників (we/ wir); також є можливість відчутти образну дидактичність (див., напр.: we train according to the trainer's instructions – wir werden laut den Instruktionen des Trainers trainiert). У двомовному варіанті надається пасивно-активний «змістовний» тон. Тобто «ми самі робимо дію» (в англійській мові) та «нас тренують і ми водночас тренуємось» (у німецькій мові). Англійська синтетичність і німецькомовна аналітичність доповнюють одна одну, як специфічне «макрополе» порозуміння не тільки текстового змісту, але й графіки перспективного мовленнєвого образу.

Ми впевнені в тому, що в іншомовній підготовці студентів, особливо спортивного немовного вищу, головним критерієм є добір своєрідного, білінгвально паралельного «тексту-фону», який інтегрується в подальшому в макротекст – тему. Ми вважаємо, що:

- предметний зв'язок англо-німецьких текстів забезпечить смислову цілісність здобутих мовних навичок;
- тематико-комунікативна цілісність дозволить повністю розкрити тему з лексичного боку;
- функційна зумовленість дозволить реалізувати комунікативні та дидактичні цілі навчання;
- інформативна значущість і лексико-граматична новизна допоможе сформувати мотивацію до подальшого читання.

Останнє положення є ланкою переходу студента до більш поглибленого, з точки зору лексичної складності та лексичного обсягу, припустимо, тексту-теми «The Training Process/ Der Trainingprozess».

Якщо проаналізувати представлені нами позиції відносно білінгвально-аналітичного читання (як оглядово-вивчального та аналітичного), можна упевнено сказати, що цілісність як одна з передумов для добору текстів є тим критерієм, який організує виклад інформації відповідно до логіко-смислової структури обох мов. Наявність цього компонента дозволить домогтися розкриття мовного замислу подання білінгвального тексту викладачем у процесі читання за конкретною темою.

Наприкінці аналізу оглядово-вивчального та критико-аналітичного підходу до білінгвального читання текстів-тем можемо зробити такі висновки:

1. Навчання оглядового та аналітичного читання в білінгвальному англо-німецькому поданні текстів-тем, особливо за фахом, у немовному спортивному вищі –

це складний та ємний процес, оскільки такий текстовий жанр має відповідати лексико-граматичному рівню, який подається та вивчається; але це є актуальною психологічною ланкою у процесі засвоєння іноземної мови як способу інтернаціонального спілкування у професійній сфері.

2. Оцінюючи білінгвальні лексичні труднощі засвоєння тексту-теми, слід урахувати кількість невідомих лексичних одиниць (або здійснювати усний лінгвістичний аналіз викладачем-білінгвістом ключових тематичних лексем), кількість нещодавно вивченої лексики, а також зрозуміти роль, яку виконують незнайомі слова в передаванні смислової інформації. Додатково під час читання слід оцінювати граматичні труднощі тексту з урахуванням співвідношення простих і складних речень, наявності структур, які не мають аналогів у рідній мові, але мають аналоги германського контексту, тобто в англійській та німецькій мові.

Ми розглянули лише кілька видів білінгвально-аналітичного читання й упевнені в тому, що актуалізація такого експериментального досвіду у спорті необхідна та виправдана. Нові підходи до роботи з адаптивними білінгвальними текстами-темами спортивного спрямування ще чекають свого теоретичного та практичного розроблення.

Література:

1. Алиев Р. Билингвальное образование. Теория и практика / Р. Алиев, Н. Каже. – Рига : RETORIKA A, 2005. – 384 с.
2. Бугуйчук В. В. Физическая культура, спорт, мировоззрение : монографія / В. В. Бугуйчук. – Днепропетровск : Издательство Днепропетровского государственного университета, 1997. – С. 180.
3. Иванова О. В. Коммуникативные стратегии и их роль в подготовке специалистов в неязыковом вузе / О. В. Иванова, Н. Н. Черник // Межкультурная коммуникация и профессионально ориентированное обучение иностранным языкам : материалы IV Междунар. науч. конф. гос. ун-та (Минск, 29 окт. 2010) / редкол.: В. Г. Шадурский [и др.]. – Минск : Изд-во Цент БГУ, 2010. – С. 15-16.
4. Костюкова Т. А. Развитие иноязычной коммуникативной компетентности студентов неязыковых вузов : монография / Т. А. Костюкова, А. Л. Морозова. – Томск : Изд-во Томского политехнического университета. – С. 24-32.
5. Певзнер М. Н. Билингвальное образование в контексте интернационализации высшей и средней школы / М. Н. Певзнер, Б. А. Петряков // Дидактические модели и методы билингвального обучения в вузе : сборник научных статей и материалов Международной методической конференции / отв. ред. Г. Ф. Глебова. – Смоленск : Изд-во СмолГУ, 2011. – С. 31-43.
6. Соловова Е. Н. Методическая подготовка и переподготовка учителя иностранного языка: интегративно-рефлективный подход : монография / Е. Н. Соловова. – М. : Глосса-Пресс, 2004. – 336 с.
7. Тарнопольський О. Б. Розвиток професійно спрямованих умінь говоріння, читання, аудіювання та письма у студентів немовних навчальних закладів за допомогою проєктної роботи з використанням ресурсів інтернету / О. Б. Тарнопольський // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і Психологія», Педагогічні науки. – 2013. – № 2 (6). – С. 79-83.
8. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе : учеб.-метод. пособие для вузов / С. К. Фоломкина. – М. : Высш. шк., 1987. – 207 с.
9. Щукин А. Н. Методика обучения речевому общению на иностранном языке : учеб. пособие для препод. и студ. языковых вузов / А. Н. Щукин. – М. : Икар, 2011. – 454 с.

Дакаленко О. В., Коваленко Н. Л.

АКТУАЛІЗАЦІЯ БІЛІНГВАЛЬНОГО (АНГЛО-НІМЕЦЬКОГО) АНАЛІТИЧЕСКОГО ЧТЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛЬНО НАПРАВЛЕНИХ ТЕКСТОВ СТУДЕНТАМИ-СПОРТСМЕНАМИ

В статтє рассматривается разработка методики обучения чтению на иностранных языках (английском и немецком) узкоспециализированных спортивных текстов как одного из

существенных стимулов овладения будущей специальностью на международном уровне. Авторы утверждают, что параллельное чтение является основным звеном восприятия лексических и грамматических структур английского и немецкого языка, которые должны быть в полной мере отображены в воображении студента как предпосылка возможности совместного и отдельного восприятия «германского контекста» этих языков в академическом процессе вуза спортивной направленности в условиях психолого-педагогической адаптации студентов-спортсменов к учебному процессу.

Ключевые слова: методика, обучение, чтение, текст-тема, аналитика, актуализация, адаптация, германский контекст.

Dakalenko O. V., Kovalenko N. L.

ACTUALIZATION OF BILINGUAL (ENGLISH AND GERMAN) ANALYTICAL READING OF PROFESSIONALLY DIRECTED TEXTS FOR SPORTS-STUDENTS

The article deals with the working out of teaching technique of reading in foreign languages (English and German) highly specialized sports texts as one of the main stimulus for mastering the future speciality in international level. The main goal of the article is to actualize bilingual (English-German) approaches to teaching methods of mastering professional reading.

Thesis reading is the principle point for perception of lexical and grammar structures of English and German languages. While learning similarity and differences of these two languages students try to understand and evaluate their general Germanic context. Practical analysis of bilingual viewing reading method turns to be an effortful and creative though promising process. The authors affirm that parallel reading is the main link for understanding lexical and grammar structures of English and German languages which should be displayed in a student's imagination as a precondition of ability to double and separate perception of «German context» of these languages in academic process of a sport higher educational establishment in conditions of psychological and pedagogical adaptation of sports students to educational process.

Actualization of such parallel lingual experimental experience in sport students' training brings the appearance of new approaches to the work with adapted texts-topics of sport orientation. This problem is waiting for its theoretical development and practical implementation.

Keywords: methodic, teaching, reading, text-theme, analytics, actualization, adaptation, German context.

УДК 378.016:81

*Дворянчикова С. Е.**

К ВОПРОСУ СОСТАВЛЕНИЯ СЛОВАРНОЙ ТЕТРАДИ КАК УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО ПОСОБИЯ ДЛЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

В статье рассматриваются методологические основы составления словарной тетради как учебного пособия для самостоятельной работы иностранных студентов-медиков. Описывается комплекс материалов, направленных на пополнение, закрепление и активизацию лексики, развитие устной и письменной речи. Основное внимание уделено приемам выработки у обучающихся навыков монологического высказывания и письменного изложения, а также работы со словарем. Предложен способ предъявления грамматических справочных сведений в виде таблиц и схем, которые способствуют прочному запоминанию материала и дают ориентировочную основу для правильного речевого поведения и самоконтроля.

Ключевые слова: коммуникация, методика преподавания РКИ, словарная работа, учебно-методический комплекс.

Обучение иностранным языкам в нефилологическом вузе вообще предполагает обеспечение условий для формирования у студентов профессионально-

© Дворянчикова С. Е.